

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-81>

УДК 331.1

ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ В ІНТЕНЦІАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

LABOR PRODUCTIVITY IN THE INTENTIONAL ECONOMY

Кубіній Наталія Юріївнакандидат економічних наук, професор,
Ужгородський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5025-3434>**Маргітич Вікторія Володимирівна**кандидат економічних наук, доцент,
Ужгородський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9310-3089>**Кубіній Володимир Володимирович**кандидат економічних наук, доцент,
Ужгородський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5442-2290>**Kubinii Nataliia, Marhitych Viktoriia, Kubinii Volodymyr**
Uzhhorod National University

Складність процесів, що відбуваються в Україні та світі обумовлює доцільність повернення до питань поведінкової економіки та ефективності праці з позиції інтенціональної економіки. В статті відмічено, що праця є системним явищем, ресурсом, фактором, визначальним елементом економічної системи, сферою виникнення та реалізації економічних відносин. Доведено, що праця людини є основою розвитку суспільства, тому від ефективності праці залежить темп та результат розвитку. Праця представлена як елемент культури суспільства або окремого підприємства, виступає як результат впливу існуючих цінностей, норм, правил. Продуктивність праці є базовим поняттям економічних відносин, виступає як економічна категорія, яка характеризує результативність, ефективність використання людського потенціалу. Продуктивність праці в інтенціональній економіці – це системне поняття, яке концентрує в собі синергетичні важелі кібернетики. Виділені функції продуктивності праці: економічна, управлінська, функція культурних трансформацій.

Ключові слова: продуктивність праці, функції продуктивності праці, інтенціональна економіка, розвиток, економічна система.

The importance of the topic of the article is due to the deepening of economic relations and the complication of problems of labor management and its efficiency. The purpose of the study is to substantiate the purpose and functions of labor productivity in the conditions of the intentional economy. It has been proven that work is a systemic and at the same time multi-element phenomenon: first of all, work is a) a resource, b) a factor of economic activity, c) a defining element of the economic system, d) one of the spheres of the emergence and implementation of economic relations. Secondly, human labor is the basis of the development of society, therefore the pace and result of development depends on the efficiency of labor. Thirdly, work is an element of the culture of society or an individual enterprise, acting as a result of the influence of existing values, norms, and rules. Labor productivity can be presented in a narrow and broad sense. In a narrow sense, labor productivity as a mirror of the efficiency of the use of human potential shows the amount of products produced by one worker. In a broad sense, labor efficiency characterizes the result of the development of human potential and the quality of its use. Labor productivity is a basic concept of economic relations, it acts as an economic category that characterizes the effectiveness and efficiency of the use of human potential. Labor productivity in an intentional economy, that is, an economy based on intentions and explaining the behavior of participants in economic actions from the standpoint of intentions, is a systemic concept that concentrates synergistic levers (self-development, self-learning, and self-organization) and cybernetics levers. The article highlights the following functions of labor productivity. The economic function allows you to evaluate the effectiveness of intentions and their implementation in specific production conditions; managerial function: labor productivity shows the extent to which the employee's behavior and intentions are oriented towards the coordination of their own intentions and the production task, business goal; function of cultural transformations. The intentions of a person as a whole and a worker on time are a reflection of the cultural background, therefore

labor productivity in the intentional economy is a manifestation of the culture of intentions and the culture of the implementation of intentions in the process of economic activity. In further research, it is planned to build a model of the influence of labor productivity functions on the efficiency of the economic system.

Keywords: labor productivity, functions of labor productivity, intentional economy, economic development, economic system.

Постановка проблеми. Ускладнення ринкових позицій в Україні викликає необхідність дослідження сфер та методів покращення економічного становища й формування стабільної ділової системи в країні з високою ефективністю та перспективами розвитку. Однією з таких сфер є сфера праці, яка містить в собі перетин відносин, що виникають в суспільстві, яка є джерелом доходів для більшості населення, яка формує платформу ефективності всієї економічної системи держави. Як відмічено у попередніх дослідженнях, «labor productivity is a systemic tool with a wide range of impacts. First of all, the growth of labor productivity acts as an intensive factor in increasing the volume of gross domestic product as an indicator of the competitiveness of the economic system as a whole and the result of strategic management... Second, the growth in labor productivity causes an increase in wages, which is the main source of human capital» [1]. Західні фахівці також вважають продуктивність праці ключовим фактором розвитку економіки, коли «aggregate labor productivity is a central indicator of an economy's economic development and a wellspring of living standards. Somewhat controversially, many macroeconomists see productivity as a primary driver of fluctuations in economic activity along the business cycle» [2].

Особливого значення набуває праця в інтенціональній економіці, яка в якості ресурсу використовує намір, що обумовлює доцільність тієї або іншої праці, її змісту, якості й спрямованості. Інтенціональна економіка вимагає дослідження продуктивності праці внаслідок наступних причин:

По-перше, наміри та жива праця – дві сторони однієї медалі, коли поведінка людини в процесі праці обумовлена її інтенціями. Чим сильніше інтенції, тим вище ефективність праці. Це обумовлює доцільність вивчення сутності продуктивності праці.

По-друге, вимір ефективності праці в інтенціональній економіці вкрай ускладнений внаслідок багатоваріантності намірів та різноманітності їх потенціалів.

Все це обумовлює актуальність дослідження та його практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика продуктивності праці достатньо широко представлена працями вітчизняних та закордонних дослідників. Так, Jan Sauermann описує, як продуктивність праці впливає на «public policy and private-sector decision-making» [3], а Michael C. Burda описує значення продуктивності праці та її вимір: «Labor productivity – generally measured as market output (GDP) per hour worked in the market and corrected for changes in purchasing power and possibly for measures of effort – is a necessary, but not sufficient condition for high living standards. Its growth is recognized both by theory and developmental practice to be associated with high rates of economic growth» [2].

Взаємозв'язок мотивації та продуктивності праці розкритий в працях українських дослідників А. Рубцова [4], А. Д. Харцій, С. С. Сохач [5], В. П. Мікловди [6].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, питання продуктивності праці в контексті інтенціональної економіки, функції продуктивності праці в ув'язці з намірами як рушійною силою розвитку людського та трудового потенціалу залишаються не висвітленими.

Метою дослідження є обґрунтування цілі та функцій продуктивності праці в умовах інтенціональної економіки. Для досягнення мети вирішені завдання: показати значення праці для суспільства та економіки; розкрити сутність категорії «продуктивність праці».

Виклад основного матеріалу дослідження. Праця є тим явищем, в якому сконцентрована сутність широкого кола суспільних, економічних та політичних відносин.

В першу чергу праця є елементом, ресурсом, фактором економічної діяльності, визначальним елементом економічної системи, однією із сфер виникнення та реалізації економічних відносин. Праця за думкою В. Мікловди «забезпечує: а) цілеспрямованість дії всієї економічної системи; б) узгодженість функціонування складових елементів економіки; в) моніторинг розвитку економіки та забезпечення її конкурентоспроможності» б].

По-друге, праця людини є основою розвитку суспільства, тому від ефективності праці залежить темп та результат розвитку. Як відмічене у попередньому нашому дослідженні, «поведінка економічного агента нанорівня та інтенції, що зумовили певні дії актора, становлять інтерес щодо наступним причин:

1. Людина є генератором нових ідей, які лежать в основі інноваційної активності.

2. Людина організує імплементацію нових ідей, формуючи цим інноваційний продукт, що у свою чергу забезпечує конкурентоспроможність економічної системи.

3. Навіть при добре написаних стратегіях, їх реалізація залежить від персоналу, має певний рівень компетенцій. Відомий вираз генерального директора General Electric Джека Уелча про те, що потрібні люди в потрібному місці набагато важливіші за будь-які стратегії» [7].

По-третє, праця є елементом культури суспільства або окремого підприємства, виступає як результат впливу існуючих цінностей, норм, правил. Так, ознакою культури, що формується та починає панувати у сегменті молодшої робочої сили, є її висока мобільність, відсутність бажання формувати так звані «якоря», наприклад, у вигляді нерухомості, а спрямованості на тимчасову оренду житла. Крім цього, ярким прикладом є розвиток шерінгової економіки, яка відмінняє можливість володіння ресурсом, а пропонує його спільне використання, що також змінює цінності в суспільстві. Прикладом є також зміна культури споживання. Так, вважається, що в процесі шерінгу зменшується «загальний обсяг споживання – а відповідно й обсяг ресурсів, енергії, відходів та викидів, що пов'язані з виробництвом та утилізацією товарів. Багаторазове використання одного й того ж матеріалу допомагає мінімізувати екологічні збитки, у такий спосіб шерінг являє собою складову циклічної економіки. Простіше кажучи, ми переходимо від «виробництво – використання – утилізація» до багаторазового використання» [8]. Шерінгова економіка як конкурента сфера прояву інтенціональної економіки також дозволяє реалізувати намір протестувати товар перед придбанням, тому намір виступає не лише економічним ресурсом, але й учасником, елементом процесу прийняття рішення.

Праця як й будь-який інший ресурс потребує ефективного використання, що обумовлює доцільність визначення її продуктивності.

Продуктивність праці є базовим поняттям економічних відносин, виступає як економічна

категорія, яка характеризує результативність, ефективність використання людського потенціалу в широкому та вузькому значеннях. У вузькому сенсі продуктивність праці як дзеркало ефективності використання людського потенціалу показує кількість продукції, що виробляється одним працівником. В широкому сенсі ефективність праці характеризує результат розвитку людського потенціалу та якість його використання.

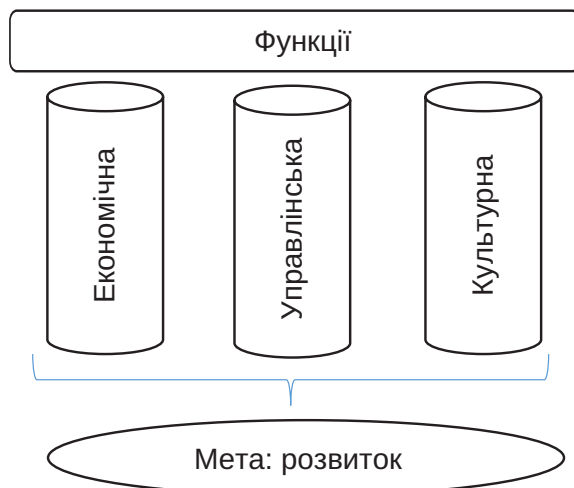
Іntenціональна економіка як складова економіки поведінки пов'язана більш тісно з намірами, ніж економіка традиційна або інноваційна внаслідок наступного пояснення. Якщо економіка в цілому в якості головного ресурсу використовує такий, що містить уречевлену працю, основним ресурсом інтенціональної економіки є намір, який реалізується саме через живу працю. Внаслідок цього, ефективність праці у вигляді її продуктивності включає такі частини, що не мають реального, матеріального виміру.

Продуктивність праці в інтенціональній економіці, тобто економіці, що базується на намірах та пояснює поведінку учасників економічних дій з позиції намірів, – це системне поняття, яке концентрує в собі синергетичні важелі (саморозвиток, самонавчання та самоорганізацію) та важелі організованого управління, зовнішнього управління, спрямування на виконання певного виробничого завдання. Іntenції в синергетиці – це поштовх до саморозвитку, що не вимагає додаткових управлінських зусиль і тим самим сприяє підвищенню результативності та ефективності праці. Іntenції в кібернетиці являють собою об'єкт управлінських акцій, їх зміст та потенціал залежить від якості управлінських рішень, спрямованих на інтенції та їх власника.

Основною метою продуктивності праці в інтенціональній економіці є сприяння розвитку людського потенціалу як основного фактору побудови радикальних конкурентних переваг як окремого бізнесу, так й економічної системи регіону. Для реалізації мети продуктивність праці реалізує певні функції. Без ув'язки до конкретної економіки функції продуктивності праці представили дослідниці О. Потоцька, Н. Побережна наступним чином: «організаційну функцію, що полягає в перерозподілі ресурсів виробництва...; економічну функцію, яка визначає можливість використання продуктивності праці як показника, на основі якого формують конкурентоспроможність підприємства...; управлінську функцію, що виражається у використанні показника продук-

тивності керівниками при прийнятті рішень; соціальну функцію...; розподільчу функцію, яка полягає в тому, що, як правило, орієнтуючись на показник продуктивності праці, інвестори визначають напрями вкладення свого капіталу...; стимулюючу функцію» [9].

Основні функції продуктивності праці в інтенціональній економіці виділені наступні (рис. 1):

Рис. 1. Функції та мета продуктивності праці в інтенціональній економіці

Джерело: складено авторами

Економічна функція дозволяє оцінити ефективність намірів та їх реалізації в конкретних виробничих умовах. Наміри в даному випадку виступають в якості ресурсів, поштовхів до певних дій і як ресурс, імпульс, має певну економічну потужність.

Управлінська функція: продуктивність праці показує, наскільки поведінка та наміри працівника орієнтовані на узгодження власних намірів та виробничого завдання, мети бізнесу. Крім цього, продуктивність праці є мотиватором появи нових намірів та їх спрямованості на більш високі результати. Іншими

словами, продуктивність праці дозволяє управляти намірами, а через інтенції керувати розвитком окремої людини або людського потенціалу організації або певного регіону.

Функція культурних трансформацій. Іntenції людини в цілому та працівника вчасності є відображенням культурного бекграунду, тому продуктивність праці в інтенціональній економіці є проявом культури намірів та культури втілення намірів в процесі економічної діяльності.

Висновки. Праця є системним та одночасно багатоелементним явищем: першу чергу праця являє собою: а) ресурс; б) фактор економічної діяльності; в) визначальний елемент економічної системи; г) одна із сфер виникнення та реалізації економічних відносин. По-друге, праця людини є основою розвитку суспільства, тому від ефективності праці залежить темп та результат розвитку. По-третє, праця є елементом культури суспільства або окремого підприємства, виступає як результат впливу існуючих цінностей, норм, правил.

Продуктивність праці є базовим поняттям економічних відносин, виступає як економічна категорія, яка характеризує результативність, ефективність використання людського потенціалу.

Продуктивність праці в інтенціональній економіці, тобто економіці, що базується на намірах та пояснює поведінку учасників економічних дій з позиції намірів, – це системне поняття, яке концентрує в собі синергетичні важелі (саморозвиток, самонавчання та самоорганізацію) та важелі кібернетики.

Виділені наступні функції продуктивності праці: економічна, управлінська, функція культурних трансформацій.

В подальших дослідженнях заплановано побудувати модель впливу функцій продуктивності праці на ефективність роботи економічної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Kubiniy N., Zavadyak R., Hudzovata L. The human factors of the national economic development: a comparative analysis of Poland and Ukraine. *Conference Proceedings – VIII International Scientific Conference Determinants of Regional Development*. 2021. № 2. P. 331–334.
2. Burda M. Aggregate labor productivity. *IZA. World of labour*: web-site. URL: <https://wol.iza.org/articles/aggregate-labor-productivity/long>.
3. Jan Sauermann Performance measures and worker productivity. *IZA. World of labour*: web-site. URL: https://wol.iza.org/search?types%5B0%5D=1&search_phrase=How+does+monetary+policy+affect+labor+demand+and+labor+productivity%3F&synonyms%5B0%5D=politician&synonyms%5B1%5D=minister&synonyms%5B2%5D=policymaker&synonyms%5B3%5D=policy-maker&synonyms%5B4%5D=labor&synonyms

%5B5%5D=labour&synonyms%5B6%5D=Fern%C3%Andez-Huertas+Moraga&synonyms%5B7%5D=Fernandez-Huertas+Moraga&synonyms%5B8%5D=la bor&synonyms%5B9%5D=labour.

4. Рубцов А., Погребняк А. Роль мотиваційного механізму підвищення продуктивності праці персоналу в рамках реалізації кадрової політики на підприємстві. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2015. № 9. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/41663>.

5. Харцій А., Сохач С. Підвищення продуктивності праці через стимулювання працівників за сучасних умов господарювання. *Ефективна економіка*. 2009. № 3. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=66>.

6. Мікловда В. П., Кубіній Н. Ю., Мошак С. М. Рейтинг конкурентоспроможності України за критерієм ефективності праці. *Демографія та соціальна економіка*. 2015. № 3. С. 199–208.

7. Кубіній Н. Ю. Філософський бекграунд імовірності як категорії інтенціональної нано-економіки. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Економіка*. 2021. Вип. 57. С. 48–53.

8. Шерінг: сучасний тренд, що відкриває майбутнє. *Мукачевонет*: веб-сайт. 24 жовтня 2022. URL: <https://www.mukachevo.net/ua/news/index>.

9. Потоцька О. А., Побережна Н. М. Продуктивність праці: сутність та функції. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*. 2019. Ч. III. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/210556958.pdf>.

REFERENCES:

1. Kubiniy N., Zavadyak R., Hudzovata L. (2021) The human factors of the national economic development: a comparative analysis of Poland and Ukraine. *Conference Proceedings – VIII International Scientific Conference Determinants of Regional Development*, vol. 2, pp. 331–334.

2. Burda M. Aggregate labor productivity. *IZA. World of labour: web-site*. Available at: <https://wol.iza.org/articles/aggregate-labor-productivity/long>.

3. Jan Sauermann Performance measures and worker productivity. *IZA. World of labour: web-site*. Available at: https://wol.iza.org/search?types%5B0%5D=1&search_phrase=How+does+monetary+policy+affect+labor+demand+and+labor+productivity%3F&synonyms%5B0%5D=politician&synonyms%5B1%5D=minister&synonyms%5B2%5D=policymaker&synonyms%5B3%5D=policy-maker&synonyms%5B4%5D=labor&synonyms%5B5%5D=labour&synonyms%5B6%5D=Fern%C3%Andez-Huertas+Moraga&synonyms%5B7%5D=Fernandez-Huertas+Moraga&synonyms%5B8%5D=la bor&synonyms%5B9%5D=labour.

4. Rubtsov A., Pohrebniak A. (2015). Rol motyvatsiinoho mekhanizmu pidvyshchennia produktyvnosti pratsi personalu v ramkakh realizatsii kadrovoi polityky na pidpriemstvi [The role of the motivational mechanism of increasing the labor productivity of the personnel within the framework of the implementation of the personnel policy at the enterprise]. *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia – Actual problems of economy and management*, vol. 9. Available at: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/41663>. (in Ukrainian)

5. Khartsii A., Sokhach S. (2009). Pidvyshchennia produktyvnosti pratsi cherez stymuliuvannia pratsivnykiv za suchasnykh umov hospodariuvannia [Increasing labor productivity through employee stimulation under modern business conditions]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, vol. 3. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=66> (in Ukrainian)

6. Miklovda V. P., Kubinii N. lu., Moshak S. M. (2015) Reitynh konkurentospromozhnosti Ukrainy za kryteriiem efektyvnosti pratsi [Rating of competitiveness of Ukraine according to the criterion of labor efficiency]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and social economy*, vol. 3, pp. 199–208. (in Ukrainian)

7. Kubiniy N. (2021) Filosoфskyi bekhround imovirnosti yak katehorii intentsialnoi nano-ekonomiky [Philosophical background of probability as a category of intentional nano-economics]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu . Ser. Ekonomika – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Ser. Economy*, vol. 57, pp. 48–53. (in Ukrainian)

8. Sherinh: suchasnyi trend, shcho vidkryvaie maibutnie [Sharing: a modern trend that opens the future]. *Mukachevonet: veb-sait – Mukachevonet: website*. October 24, 2022. Available at: <https://www.mukachevo.net/ua/news/index>. (in Ukrainian)

9. Pototska O. A., Poberezhna N. M. (2019) Produktyvnist pratsi: sutnist ta funksii [Labor productivity: essence and functions]. *Informatsiini tekhnolohii: nauka, tekhnika, tekhnolohiia, osvita, zdorovia – Information technologies: science, engineering, technology, education, health*. III. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/210556958.pdf>. (in Ukrainian)